

**การมีส่วนร่วมของเกษตรกร
ในการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็ก**

โดย

นางสาววันเพ็ญ วอกกลาง

**วิทยานิพนธ์เสนอคณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
เพื่อเป็นส่วนประกอบของการศึกษาสำหรับปริญญา
พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนสังคม)
พ.ศ. 2534**

หัวข้อวิทยานิพนธ์

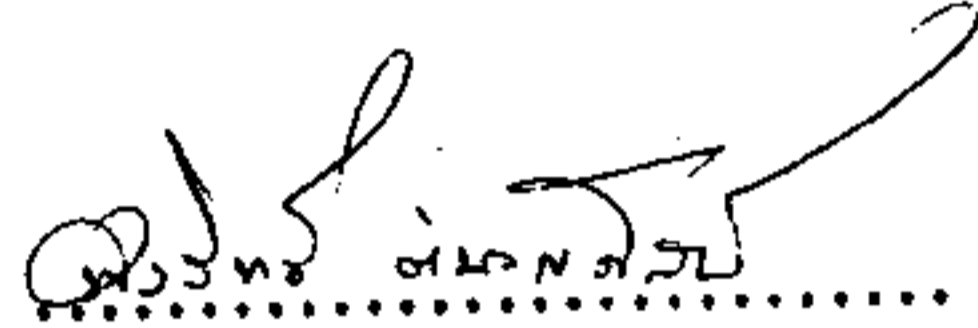
การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็ก
FARMERS PARTICIPATION IN SMALL SCALE WATER
RESOURCES DEVELOPMENT

โดย

นางสาววันเพ็ญ วอกลาง

คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ อนุมัติให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาสังคม)

วันที่ ๗ ม.ค. ๒๕๓๔

(รองศาสตราจารย์ ดร.พิรสิทธิ์ คำานวนศิลป์)

ประธานกรรมการ

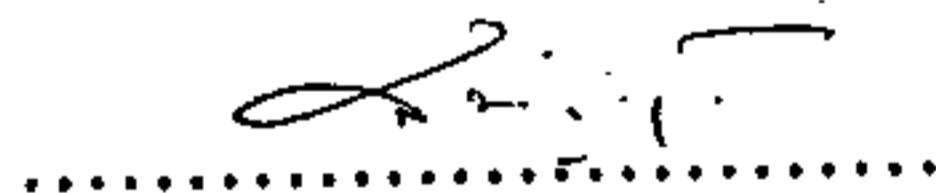
วันที่ ๕ มี.ค. ๒๕๓๔

(รองศาสตราจารย์ ดร.สากล จริยวิทยานนท์)

กรรมการ

วันที่ ๕ มี.ค. ๒๕๓๔

(นายสมชาย วัฒนา)

กรรมการ

หัวข้อวิทยานิพนธ์ : การมีส่วนร่วมของเกษตรกร ในการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็ก
ชื่อนักศึกษา : นางสาววันเพ็ญ วอกลาง
ชื่อปริญญา : พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาสังคม)
สาขาวิชาเอก : การวิเคราะห์ทางสังคม
ปีการศึกษา : 2533

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ในการศึกษาครั้งนี้เพื่อ (1) ศึกษาความแตกต่างระหว่างการมีส่วนร่วมของเกษตรกรกลุ่มผู้ใช้น้ำจากแหล่งน้ำที่ได้รับรางวัลและไม่ได้รับรางวัล (2) ศึกษาปัจจัยที่ทำให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็ก

กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาได้แก่ หมู่บ้านที่ใช้น้ำจากแหล่งน้ำที่ได้รับรางวัลและไม่ได้รับรางวัล จำนวน 32 แห่ง ซึ่งอยู่ในจังหวัดภาคเหนือ จำนวน 18 แห่ง และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 13 แห่ง ตัวแปรอิสระที่ศึกษาได้แก่ สภาพแหล่งน้ำและหมู่บ้าน บทบาทของผู้นำในฐานะบทบาทของกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ และความน่าเชื่อถือของกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ การฝึกอบรม การนิเทศงาน และการติดตามและประเมินผล สำหรับตัวแปรตามได้แก่ การมีส่วนร่วมของเกษตรกรกลุ่มผู้ใช้น้ำ ข้อมูลที่เก็บได้นำมาวิเคราะห์ เป็น 2 ส่วน ส่วนแรกด้วยสถิติเชิงพรรณนาใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนที่สองเป็นการใช้สถิติวิเคราะห์โดยอาศัย การหาค่า T-test ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Pearson product moment correlation) และการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression) ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมของเกษตรกรกลุ่มผู้ใช้น้ำในหมู่บ้านที่ใช้น้ำจากแหล่งน้ำที่ได้รับรางวัล และไม่ได้รับรางวัล ไม่มีความแตกต่างกัน นอกจากนี้ยังพบว่า บทบาทของกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ เพียงปัจจัยเดียวเท่านั้นที่มีผลกระทบโดยตรง (Direct Impact) ต่อการมีส่วนร่วมของเกษตรกรกลุ่มผู้ใช้น้ำ ปัจจัยอื่น ๆ ไม่มีผลโดยตรงต่อการมีส่วนร่วมฯ และยังคงพบต่อไปอีกว่า ปัจจัย การฝึกอบรม และการนิเทศงาน ส่งผลทางอ้อม (Indirect Impact) ต่อการมีส่วนร่วมของเกษตรกรกลุ่มผู้ใช้น้ำ โดยผ่านตัวแปรบทบาทของกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าในการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กจะประสบความสำเร็จ โดยเกษตรกรเข้ามามีส่วนร่วมฯ จะต้องมุ่งเพิ่มศักยภาพและความสามารถของผู้นำท้องถิ่น โดยการให้การฝึกอบรม นิเทศ และติดตามการทำงานของผู้นำในเรื่องการดูแลและพัฒนาแหล่งน้ำ

Title : Farmers Participation in Small Water Resources
Development

Name : Miss Wanpen Vawklang

Degree : Master of Arts in Social Development

Major : Social Diagnosis

Academic Year : 1990

Abstract

The objectives of this study were : (1) to compare the level of participation in the maintainance of weirs between the two groups of farmers, namely, those who were awarded and those who were not awarded for the prize of outstanding water maintainance; (2) to construct a model that explain and determine farmers' participation in maintaining of weirs .

The data for this study came from a sample of 32 small water resources, half of which were awarded as winners of maintainance competition . Of the 32 water resources, 19 were from the North and 13 from the Northeast. The independent variables in this study were general conditions of the weirs and their associated villages, the roles of community leaders as members of village maintainance committees and their credibility, training program on weirs maintainance, supervision and monitoring and evaluation schemes. The dependent variable in this study was farmers' participation in the maintainance of weirs.

Both descriptive and inferential statistics were employed to analyze the data. The results indicated that the two groups of farmers were not significantly different with regard to level of participation. More interestingly, the data showed that the roles of community leaders was a direct and an important

factor in explaining for the variation of participation in the maintainance of weir . Training, and supervision, however were also important. But their impacts were indirect and had to be channeled through community leaders' performance.

พิธีกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความช่วยเหลือของ รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริสิทธิ์ คำนำณศิลป์ อาจารย์ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ให้ความรู้และแนวทางในการศึกษา ตลอดจนตรวจแก้ไขทุกขั้นตอนของการทำวิทยานิพนธ์อย่างใกล้ชิด รวมทั้งรองศาสตราจารย์ ดร.สาภล จริยวิทยานนท์ และอาจารย์สมชาย วัฒนา อาจารย์กรรมการที่ปรึกษา ที่กรุณาตรวจสอบแก้ไขวิทยานิพนธ์ และให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์เช่นเดียวกัน ผู้เขียนจึงขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบคุณ สำนักงาน รพร. กองพัฒนาแหล่งน้ำ กองแผนงานและโครงการ และกองวิจัยและประเมินผล ตลอดจนหน่วยงานภายนอก ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ กรมชลประทาน กรมพัฒนาชุมชน สถาบันประมวลข้อมูลเพื่อการศึกษาและการพัฒนา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ที่ให้เอกสารข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาหมู่บ้าน และการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็ก

ขอขอบคุณ สำนักงาน รพร. จังหวัดนครราชสีมา ชัยภูมิ เลข อุตรธานี ร้อยเอ็ด อุบลราชธานี เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน ลำปาง เชียงราย พะเยา และน่าน ที่ให้ความร่วมมือในการอำนวยความสะดวกทางด้านเจ้าหน้าที่และอำนวยความสะดวกในการเก็บข้อมูลภาคสนาม

ขอขอบคุณ เจ้าหน้าที่ รพร.ทุกท่าน คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ และเกษตรกรทั้ง 32 หมู่บ้าน ที่ให้ความร่วมมือในการให้สัมภาษณ์และตอบแบบสอบถาม และขอขอบคุณทุก ๆ ท่านที่สนับสนุนและให้กำลังใจ จนกระทั่งวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้

วันเพ็ญ วอกลาง